

دستور جلسه شماره (۱)

عنوان: بررسی مشکلات و پیشنهادهای تجارت ایران با قطر

مرجع طرح موضوع: اتاق مشترک بازرگانی ایران و قطر طی نامه ص-۱۴۰۰-۲۷۰ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۵

تاریخ برگزاری جلسه:

تعداد صفحات دستور جلسه: ۴

تعداد پیوستها:

شرح موضوع:

ایران و قطر در حاشیه جنوبی خلیج فارس و از طریق یک راه دریایی به طول ۲۶۸ کیلومتر به هم پیوند خورده اند. قطر به عنوان یکی از همسایه های ایران از اشتراکات تاریخی و فرهنگی دیرینه با ایرانیان برخوردار است. اما در سطح رابطه تجاری جز در سال های اخیر به طور تقریبی حداقلی در حدود ۳۰ الی ۴۰ میلیون دلار به صورت رسمی و غیر رسمی بوده است. در ادامه ایران متاثر از تحریم های غیرانسانی همه جانبه آمریکا و قطر متاثر از تحریم کشورهای عربی در شرایط تحمیلی جنگ اقتصادی قرار گرفتند و این وضعیت شرایطی را برای بازرگاری در سیاست اقتصادی و رابطه با دیگر کشورها و حرکت به سمت استقلال اقتصادی ایجاد نمود و تهران و دوحه در گذر از این فشارهای بین المللی فرصت یافتند برای بهره مندی از ظرفیت های یکدیگر برنامه ریزی کنند.

قطر به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه در منطقه خلیج فارس که سیاست اقتصادی درهای باز را پیگیری می کند در سال های گذشته طرح های گسترده ای را برای مدرن سازی اقتصاد خود اجرایی کرده است و در این میان، این فرصت برای ایران فراهم است تا سهم خود را در مبادلات غیرنفتی با قطر از طریق بنادر جنوبی کشور به ویژه بنادر دیر، بوشهر، شهید رجایی، شیو و لنگه در گروه کالاهایی چون چدن، آهن، فولاد، مشتقات نفتی و محصولات شیمیایی آلی، گچ، آهک، سیمان، محصولات کشاورزی و غذایی، صادرات خدمات فنی و مهندسی و ... افزایش دهد.

لازم به ذکر است به گفته اتاق مشترک ایران و قطر روابط فعال تجاری ایران و قطر در سال ۱۳۹۶ آغاز گردید و در سال ۱۳۹۷ که سال طلایی مبادلات دو کشور است، حجم مبادلات دو کشور ۴۵۰ میلیون دلار برآورد شد. لیکن در ادامه در سال ۱۳۹۸ با شروع تحریم علیه ایران به ویژه در تحریم مشتقات نفتی و شیمیایی، سطح مبادلات تجاری کاهش یافت که آمار مبادلات این سال در حدود ۲۳۰ تا ۲۶۰ میلیون دلار است.

^۱ قطر کشوری است با کمتر از سه میلیون نفر جمعیت که حدود ۸۸ درصد آن هم کارگران خارجی اند؛ اما یکی از بزرگترین دارندگان و صادرکنندگان نفت و گاز به جهان است. بر اساس داده های پایگاه شاخص های توسعه جهانی بانک جهانی در سال ۱۳۹۱ این بازیگر به اصطلاح اتمی (از نظر مقیاس های جمعیتی و وسعت سرزمینی) ثروتمندترین کشور در جهان اسلام از نظر سرانه تولید ناخالص داخلی محسوب می شود. نرخ سرانه دوحه به حدی بالا است که در رده بندی های جهانی، برخی از شاخص های اقتصادی این کشور نه فقط با کشورهای خاورمیانه بلکه با اقتصادهای بزرگ اروپایی مقایسه میشود.

براین اساس این همسایه ایران با وجود اینکه از برخی مولفه های قدرت نظیر جمعیت و وسعت سرزمینی، برخوردار نیستی دارد و با اینکه از اقتصادی متکی به نفت و گاز برخوردار است، اما جمعیت کم و اندک بودن نیاز داخلی این کشور به نفت و گاز آن را به یکی از بزرگترین صادرکننده های گاز طبیعی و یکی از ثروتمندترین کشورهای جهان تبدیل کرده است. این همسایه جنوبی ایران علاوه بر این، منابع درآمدی دیگری نظیر تجارت مروارید، ماهی و صنعت گردشگری نیز دارد. از لحاظ حمل و نقل هوایی و دریایی هم از زیر ساخت های مدرنی برخوردار است.

در مجموع قطر از یک سو با توجه به بازار کوچک مصرفی آن بیشتر کشوری صادرکننده محسوب می شود تا واردکننده و از طرفی دیگر تمام نیازهای این کشور کم جمعیت در بخش مواد غذایی، کشاورزی بویژه میوه و سبزیجات، منسوجات و پوشاک و مواد شیمیایی و شوینده ها همه از طریق واردات تامین می شود.

در سال ۱۳۹۹ نیز به دلیل وجود بیماری کرونا، حجم مبادلات تمامی کشورها کاهش یافت بگونه ای که حجم واردات قطر که در سالهای گذشته حدود ۳۰ میلیارد دلار بود به رقمی بین ۲۴ تا ۲۵ میلیارد تنزل پیدا کرد و حجم وارداتش از ایران به ۱۶۱ میلیون دلار کاهش یافت. (باید توجه داشت بخشی از این کاهش، به پایین آمدن برابری ریال در مقابل دلار برمی گردد زیرا از نظر وزنی صادرات کشورمان رشد قابل ملاحظه ای داشته است. نکته دیگری که باعث افت دلاری صادرات گردید این بود که صادرات به محصولات کشاورزی و معدنی محدود گردید که ارزش دلاری بالایی ندارند و چنانچه کالای صنعتی و یا مشتقات نفتی که کالای گرانتری هستند صادر می شد، حجم مبادلات رقم بالاتری می بود.)

با عنایت به مطالب فوق، این دو کشور می توانند از تعاملات تجاری با یکدیگر بهره مند شوند. لیکن علیرغم ظرفیت و توانمندی های دو کشور، موانع و مشکلات تجاری در صادرات و واردات با قطر وجود دارد که در متن پیشرو به آن ها اشاره می گردد که می توان با رفع این مشکلات و موانع، همکاری های بین دو کشور را افزایش داد.

۱- مشکلات زیرساختی بند دیر در صادرات محصولات کشاورزی

کمبود زمین های زراعی در کنار آبوهوای خشک کشور قطر باعث شده تا به یکی از بزرگترین واردکنندگان محصولات کشاورزی تبدیل شود و هم اکنون عمده اقلام صادراتی ایران به قطر، محصولات کشاورزی می باشد و بنادر جنوبی ایران از نظر مسافت برای تامین مواد غذایی و میوه و سبزیجات قطر یکی از به صرفه ترین و نزدیکترین راه ها می باشند. در این بین بندر دیر از نظر حجم مبادلات از اهمیت بیشتری برخوردار است و به هاب محصولات کشاورزی ایران به قطر تبدیل شده است. لیکن مشکلات و ایراداتی در این خصوص وجود دارد:

- بافت بندر دیر سنتی و ضعیف است و زیرساخت های لازم را ندارد.
- فاصله کشتیرانی بین بندر دیر و بندر الروئیس در صورت مساعد بودن شرایط جوی حدود ۴ ساعت می باشد که عمدتاً با لنج، بارج و لندیکرافت صورت می گیرد و کشتی های بزرگ قابلیت بارگیری ندارند. به علاوه آنکه با شیوع کرونا، تخلیه و بارگیری در کشور قطر به صورت اتوماتیک انجام می شود و نیروهای انسانی اجازه ورود ندارند و لنج های چوبی ایرانی امکان تخلیه و بارگیری با این سیستم را ندارند؛ بنابراین می بایستی امکان استفاده از لندیگ کرافت ها استفاده شود.
- در این بندر شناورها محدود هستند و خطوطی که در راس روز و یا ساعت خاصی بارگیری را انجام دهند وجود ندارد. به عبارت دیگر خط منظم که در ساعت و روزهای خاصی بارگیری انجام شود وجود ندارد و اغلب بارها توسط لنج های محلی صورت می گیرد؛ بنابراین زمانی که تراکم بار زیاد است قیمت ها نیز افزایش می یابد که با تغییر شرایط جوی نیز قیمت حمل بار متغیر است و سلیقه ای عمل می شود و صادر کننده متحمل هزینه های اضافی می گردد؛ به صورتی که سود و زیان صادر کننده و تعهدات او برای تحویل بموقع بار قابل محاسبه نیست. بنابراین پیشنهاد می شود برنامه منظمی برای بارگیری در نظر گرفته شود و همچنین پیشنهاد می شود با قطر رایزنی صورت گیرد تا در هزینه های بندری برای ورود کالاهای ایرانی تخفیف قائل شوند.
- خط کشتی کانتینربر و یخچالی به قطر وجود ندارد.
- به دلیل عدم انطباق استانداردهای ایران و قطر و همچنین استقرار آزمایشگاه در بنادر مقصد، در موارد متعدد کالاها مرجوع می گردد که لازم است به سبب فساد پذیر بودن این کالای کشاورزی دستگاه های متولی در مبادی صادراتی اعم از دامپزشکی، قرنطینه صادراتی، استاندارد و ... در بندر دیر مستقر شوند.

^۱ لندیگ کرافت به وسیله ی حمل دریایی گفته می شود که در گذشته صرفاً برای انتقال نیروهای نظامی دریایی مورد استفاده قرار می گرفت. در حال حاضر از این وسیله ی نقلیه علاوه بر کاربرد های نظامی، در حمل و نقل و جا به جایی کانتینر در واردات کالا و صادرات نیز استفاده میشود. نام دیگر آن در بخش نظامی ناوچه آبی خاکی می باشد.

- به دلیل یک شیفت بودن گمرک، صادرات و واردات به تعویق می افتد که پیشنهاد می گردد صادرات به صورت دو شیفت فعالیت نماید و از بندر الروئیس نیز درخواست شود تا به صورت شبانه روزی فعالیت نمایند.

- عدم برخورداری از پارکینگ منسجم برای کامیون ها

۲- عدم استفاده از فرصت برگزاری جام جهانی جهت دستیابی ایران به بازارهای جهانی

جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲ بیست و دومین دوره جام جهانی فوتبال است که از ۲۱ نوامبر تا ۱۸ دسامبر ۲۰۲۲ (۳۰ آبان تا ۲۷ آذر ۱۴۰۱) در قطر برگزار خواهد شد. این اولین جام جهانی است که در خاورمیانه و یک کشور عربی برگزار می شود. لازم به ذکر است ایران در سال های اخیر با وجود فراهم بودن زمینه هایی برای حضور فعال اقتصادی در قطر به دلیل ضعف دیپلماسی تجاری و نبود زیر ساخت های صادراتی، فرصت هایی را نظیر حضور در طرح های زیر ساختی مورد نیاز مسابقات جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲ در زمینه صادرات مصالح ساختمانی و خدمات فنی - مهندسی را از دست داده است در حالیکه می توانست ضمن ایجاد اشتغال برای متخصصان و کارگران ایرانی سود آوری اقتصادی هم برای کشور به ارمغان آورد. اما در زمان برگزاری جام جهانی فرصت های دیگری وجود دارد که بطور مشخص می توان به توسعه صادرات صنایع دستی ایران به قطر در آستانه برگزاری جام جهانی فوتبال ۲۰۲۲ در این کشور اشاره نمود زیرا استفاده از چنین فرصت هایی به فعالان اقتصادی ایران کمک خواهد کرد تا در شرایط تحریم از این طریق به بازارهای جهانی دست یابند.

همچنین با توجه به در پیش بودن مسابقات جام جهانی ۲۰۲۲ و تردد مسافران خارجی به کشور قطر برآورد می شود که حدود ۵ میلیون نفر برای شرکت و بازدید از جام جهانی به این کشور سفر کنند که در صورت وجود امکانات و تسهیلات به علت نزدیک بودن فاصله بین دو کشور می توان بخشی از بازدیدکنندگان را به عنوان توریست به کشور ایران جذب نمود. در این خصوص کشتی های مسافری کروز و باری به نام گرند فری وجود دارند که از یارانه سوختی بهره مند نیستند و نمی توانند فعالیت خود را شروع کنند؛ در صورتی که در دسترس بودن این وسیله حمل و نقل با کیفیت در زمان برگزاری جام جهانی می تواند به جذب توریست به کشور ایران کمک نماید.

۳- **مشکلات مالی:** از آنجا که شیب تراز تجاری ما مثبت به سمت ایران است و میزان واردات از این کشور مقدار قابل ملاحظه ای نیست مهمترین خواسته اتاق ها و فعالان اقتصادی در این بخش نحوه انتقال پول است. که در اینجا نیاز به مساعدت بانک مرکزی و وزارت امور خارجه برای یافتن راهکاری برای این نقل وانتقال است. و با توجه به اینکه که در مقابل ۳۵۰ میلیون دلار صادرات ما صرفا ۳۰ تا ۴۰ میلیون دلار واردات داریم بنابراین نمی توانیم تهاثر کنیم هم اکنون انتقال ارز از طرق غیر رسمی همچون صرافی، دارابودن شرکت های مشترک در ایران و قطر و یا ایران و ترکیه که با جابجا کردن وجوه بین این حساب ها انجام می شود. لذا درخواست می شود روشی برای بازگشت منابع صادراتی پیش بینی شود.

۴- **تعرفه ترجیحی:** در این روش مزایایی برای صادرات کالای ما وجود دارد لیکن از آنجا که میوه ایران در مقابل واردات میوه ای که از سایر کشور ها وارد این کشور می شود از کیفیت پایینتری برخوردار است عمدتا صادرات در حال حاضر محدود به کالاهای کشاورزی (صیفی جات) و برخی کالاهای معدنی همچنین پلاستیک آلات محدود می گردد. لازم به ذکر است که از آنجا که این کشور دارای وضعیت مالی مناسبی می باشد کالاهای صنعتی قابلیت صدور به این کشور از سوی ایران وجود ندارند زیرا عمده واردات اینگونه کالاها از کشور های صاحب نام و برند های شناخته شده همراه با خدمات بعد از فروش مناسب می باشد. مگر اینکه مشتقات نفتی و پتروشیمی بتوانند قابلیت صدور داشته باشند. به نقل از فعالان اقتصادی طبقه بندی هایی که از دولت قطر گرفته اند در سال ۲۰۲۰ بیش از ۵۰۰ قلم کالا و در سال ۲۰۲۱ بیش از ۶۰۰ قلم بوده است. البته نقل کرده اند که تارگت ما در سال ۲۰۲۴ یک میلیارد دلار خواهد بود

در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۲ آقای رئیسی سفری به کشور قطر داشت. که می تواند از اهمیت خاصی در روابط دو کشور برخوردار باشد به گفته سفیر ایران در قطر هدف عمده سفر، شرکت در اجلاس کشور های تولید کننده و صادرکننده گاز و گسترش روابط اقتصادی دو کشور می باشد. کشورهای الجزایر، بولیوی مصر، گینه استوایی، ایران، لیبی، نیجریه، قطر، روسیه، ترینیداد، توباگو، ونزوئلا ۱۱ عضو اصلی و مالزی، نروژ، پرو، آذربایجان و امارات بعنوان اعضای ناظر این اجلاس می باشند.

همچنین در این سفر ۱۴ سند همکاری در زمینه های راه، هواپیمایی، تجاری، کشتیرانی، رادیو و تلویزیون، سیاست خارجی (لغو روادید) برق، استاندارد، و فرهنگی و آموزشی به امضای وزرا و مقامات دو کشور رسیده است. همچنین رئیس جمهور در جمع ایرانیان مقیم کشور قطر حضور یافته و نشستی با تجار قطری و ایرانی برگزار نمودند و نیز هیات های عالی رتبه دو کشور در مورد مهمترین مسائل دوجانبه مذاکره می کنند

با عنایت به مطالب فوق، اتاق مشترک بازرگانی ایران و قطر از دبیرخانه شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی درخواست نموده است تا حل مشکلات فوق در دستور کار رسیدگی قرار گیرد.